

بنیان فراتاریخی تفسیر تحول تمدنی^۱

احمد مبلغی^۲

چکیده

برای واژه تفسیر، وصف‌های گوناگونی وجود دارد؛ مانند تفسیر لغوی، ادبی، علمی، کلامی و... سخن در این است که آیا این گونه‌های مختلف تفسیری که وصف‌های متفاوتی دارند، هرکدام در قبال دیگری معنا می‌شود و کیان خود را بنا می‌کند یا این که هرکدام به یک حوزه نظر دارند و می‌توانند در یک جمع هم‌افزا قرار گیرند و عناصر یک روش کلان تفسیری را شکل دهند؟ تفسیر تاریخی یکی از گونه‌های تفسیری است که هم با دیگر گونه‌ها قابل تجمیع است و هم می‌تواند متضمن گونه‌های مختلفی باشد. این گونه‌ها هم در یک نظم و هم‌نشینی کلان‌تری، یک تفسیر کلان تاریخی را شکل می‌دهند. تفسیر تاریخی در تقسیم اولیه به دو دسته تقسیم می‌شود؛ تفسیر تاریخی با قطع نظر از ترتیب زمانی نزول و تفسیر تاریخی متمرکز بر ترتیب زمانی نزول. کلام تحلیلی این مقاله با تأکید بر فصل فراتاریخی قرآن کریم به چهار قسم از این گونه تفسیر اشاره دارد:

۱. فراتاریخی قدسی؛

۲. فراتاریخی تکاملی؛

۳. فراتاریخی تجربیدی؛

۴. تاریخی.

ایده پیشنهادی در این تحقیق به نظریه تفسیر تمدنی می‌انجامد.

کلیدواژگان: تفسیر، روش تفسیری، تفسیر تاریخی، تاریخ.

---

۱. برگرفته از مصاحبه با استاد در نشست‌های تخصصی.

۲. عضو هیئت علمی دانشگاه مذاهب اسلامی.